

כתיבת מחוון לאירועי הערכה (בחינה, מטלה)¹

מהו מחוון?

- **מחוון הוא כלי המאפשר להעריך מטלה או בחינה באמצעות קריטריונים מובנים.** המחוון הוא למעשה מדריך להערכת שאלות פתוחות באמצעות קריטריונים מפורטים למתן ניקוד מלא וניקוד חלקי על שאלות (הצגה של רמות ביצוע).
- **המחוון הוא חלק בלתי נפרד מחיבור השאלות.**
- **המחוון תומך בהערכה מעוגנת קריטריון:** בדרך כלל נעדיף להתבסס על הערכה מעוגנת קריטריונים כאשר דרישות הקורס מחייבות עמידה בתקנים או רכישת מיומנויות, ולא על נורמה. הערכה המעוגנת בנורמה היא דפוס הערכה נוסף, שלפיו נקבע הציון לכל סטודנט בהשוואה לביצועי הסטודנטים האחרים בקבוצה. ניתן לשלב במהלך הקורס בין שני דפוסי ההערכה.
- **הקריטריונים הם מערכת המבהירה את מאפייני הביצוע לשאלה או למשימה.** כל קריטריון מתואר על פי כמה רמות איכות, כלומר מה תיחשב תשובה מלאה ומה ייחשבו תשובות חלקיות, וגם מהו הניקוד החלקי שיינתן עבורן.
- **מחוון יכול לשמש הן להערכה מעצבת – הערכה לשם למידה, והן להערכה מסכמת – הערכה של הלמידה.** ככל שתיאור רמות הביצוע במחוון יהיה מפורט יותר, כך יוכל המשוב להועיל יותר לסטודנט. תהליך הערכה אינטגרלי בקורס השלם יכלול גם הערכה מעצבת וגם הערכה מסכמת.

¹ המסמך מבוסס על המקורות הבאים: https://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/Historya/machvanim.pdf

<https://www.gordon.ac.il/sites/gordon/UserContent/files/%D7%9C%D7%A4%D7%A8%D7%95%D7%A5%20%D7%90%D7%AA%20%D7%92%D7%91%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%AA%20%D7%94%D7%94%D7%A2%D7%A8%D7%98%D7%94%20%D7%91%D7%90%D7%A7%D7%93%D7%9E%D7%99%D7%94.pdf>

פרק ג' מתוך: תיקי זוהר ורינת שחף-ברזילי, **חלופות בהערכת הישגים** (מדריך למידה). הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, 2017

https://opal.openu.ac.il/local/ouil_ebook/signedpdf.php?ebookid=2131&makat=14006-5111&courseid=43067#pagemode=bookmarks

- חשוב להבחין בין מחוון שניתן לסטודנטים מראש לשם ביצוע מטלה או לצורך הערכת עמיתים (שקיפות), לבין **מחוון בדיקה** המיועד לקידום הישגים או להערכת ביצוע – שהוא עניינו של מסמך זה.

במה יכול המחוון לסייע לי?

- בהכוונה ובהדרכה כיצד להעריך את ביצועי הלמידה.
- בהעלאת מהימנות המדידה.
- בדיוק בדרישות השאלה.
- בהסבר ללומד על משמעות הציון – מה הוא משקף וכיצד ניתן לשפרו בכל קריטריון.
- בעיצוב ובפיתוח מיטבי של הקורס – המחוון כחלק מתהליך פיתוח של שלושה רכיבים בקורס:
  - (1) תוצרי הלמידה, היעדים או המטרות; (2) המטלות או הבחינה; (3) המחוון.
  - שינוי בכל אחד מהרכיבים משפיע על השניים האחרים.
- בוודוא שיש זיקה והלימה בין אופן ההוראה במהלך הקורס לבין אופן הלמידה של הסטודנטים ואופן ההערכה שלהם במהלך הקורס ובסיומו (מבחן הוגן).
- בוודוא שההערכה כוללת מדידה של כישורי למידה ושל רמות חשיבה שונות.
- בשיפור ההוראה, מעבר להיותו כלי הערכה של הלומדים בהערכה מעצבת בעיקר. הערכה מעצבת כמשוב להזנת תהליך ההוראה והלמידה:
  - עבור המנחה – המשוב נועד לספק משוב המסייע בתכנון ההוראה.
  - עבור הסטודנטים – הבחנה בין נקודות חוזק לנקודות חולשה, או נושאים ויכולות לשיפור.

כיצד בונים מחוון?

• שאלות בסיס

- מהי מטרת ההערכה?

- קידום למידה: הערכה מעצבת, שבה המשוב לסטודנט מדריך ומכוון לזיהוי ולהבנה של נקודות החוזק והחולשה של הסטודנט ברמת ביצוע המטלה.
- מתן הערכה כללית על הישגי הסטודנט: הערכה מסכמת.
  - מהו דפוס ההערכה? הערכה מעוגנת בקריטריונים או בנורמה.
  - האם המחווה הוליסטי או אנליטי? האם הציון ניתן עבור האיכות הכוללת של התשובה על פי רמות הביצוע שנקבעו (הוליסטי), או שניתן ציון נפרד עבור כל היבט או רכיב של התשובה (אנליטי).
- **מחווה לשם הערכה מסכמת מבוסס קריטריונים**
  - ניסוח קריטריונים ברורים ומדידים להערכת הביצוע: הקריטריונים נגזרים מיעדי ההוראה או מתוצרי הלמידה שנוסחו לקורס ומתהליך ההוראה.
  - קביעת סולם של רמות ביצוע: למשל ביצוע מלא, חלקי (כמה אפשרויות), חלקי ביותר.
  - פירוט המאפיינים של איכות התוצרים, כלומר התשובות, בהתאמה לרמות הביצוע, דירוג או קביעת עוגנים לתשובה והקצאת ניקוד בהתאמה.
  - מחווה צריך להציג דוגמאות לתשובות שיתקבלו ולציון המתאים שיינתן עליהן, על פי הקריטריונים ורמות הביצוע שהוגדרו.
  - מומלץ לכתוב תשובה נכונה ושלמה ותיאור מפורט של כל מרכיביה.
  - הגדרה מראש של כמה תשובות החלקיות שעשויות להתקבל ומהו הציון שיינתן על כל אחת מהן.
  - מומלץ לדגום ולקרוא כמה מחברות בחינה לפני הבדיקה, כדי לבחון אם ישנן אפשרויות נוספות לתשובות, חלקיות או מלאות, שהן מקובלות ושיש לנקדן. במקרה כזה, חשוב לתקן את המחווה בהתאם.
  - הקפדה על צמצום טעויות צינור שנובעות מהטיות אישיות או מגורמים לא רלוונטיים שעלולים לגרום לבודק להעלות או להוריד ציון, כמו כתיב, עושר לשוני וצורת כתב יד.

- לצורך מתן ציון מעוגן נורמה, אפשר לקרוא את הבחינות לרוחב – שאלה אחת בכל פעם. מתן הציון ייעשה תוך כדי השוואה מתמדת בין הביצועים של הלומדים השונים.

כותבות:

ד"ר רינת שחף ברזילי - ייעוץ פדגוגי והדרכת סגלי הוראה בתחום הערכת הלמידה / המדור לקידום ההוראה

סיגל רבינא - ראשת פרויקט "קורסים ראשונים", ייעוץ פדגוגי והדרכת סגלי הוראה / המדור לקידום ההוראה

ענבל ניסים - ייעוץ פדגוגי והדרכת סגלי הוראה / המדור לקידום ההוראה